

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВИДАВНИЧИЙ ДІМ «ГЕЛЬВЕТІКА»

ISSN (PRINT): 2786-8559

ISSN (ONLINE): 2786-8567

VIA ECONOMICA

Випуск 4, 2024

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

УДК 33(051)

Головний редактор: Дейнега Інна Олександрівна, д.е.н., професор, Рівненський державний гуманітарний університет

Заступник головного редактора: Пелех Оксана Богданівна, д.е.н., професор, Рівненський державний гуманітарний університет

Члени редакційної колегії:

Бочко Олена Юрївна, д.е.н., професор, Національний університет «Львівська політехніка»

Глинський Назар Юрійович, д.е.н., доцент, Національний університет «Львівська політехніка»

Гринів Тетяна Теодозіївна, к.е.н., доцент, Національний університет «Львівська політехніка»

Гринкевич Світлана Степанівна, д.е.н., професор, Національний університет «Львівська політехніка»

Дейнега Олександр Вікторович, д.е.н., професор, Рівненський державний гуманітарний університет

Косар Наталія Степанівна, к.е.н., доцент, Національний університет «Львівська політехніка»

Крайчук Сергій Олександрович, к.т.н., доцент, Рівненський державний гуманітарний університет

Кратт Олег Адольфович, д.е.н., професор, Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І.К. Карпенка-Карого

Кузьмак Олег Іванович, д.е.н., професор, професор кафедри маркетингу, Луцький національний технічний університет

Кузьмак Олена Миколаївна, д.е.н., професор, Луцький національний технічний університет

Мальчик Мар'яна Василівна, д.е.н., професор, Національний університет водного господарства та природокористування

Мельник Леонід Васильович, д.е.н., професор, Національний університет водного господарства та природокористування

Осадча Ольга Олексіївна, д.е.н., професор, Національний університет водного господарства та природокористування

Партин Галина Остапівна, к.е.н., професор, Національний університет «Львівська політехніка»

Полінкевич Оксана Миколаївна, д.е.н., професор, Луцький національний технічний університет

Поліщук Олена Юрївна, к.е.н., Рівненський державний гуманітарний університет

Попко Олена Володимирівна, д.е.н., професор, Національний університет водного господарства та природокористування

Савченко Ольга Ростиславівна, к.е.н., доцент, Рівненський державний гуманітарний університет

Тринчук Віктор Вікторович, к.е.н., доцент, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

Хома Ірина Борисівна, д.е.н., професор, Національний університет «Львівська політехніка»

Юськів Богдан Миколайович, д.пол.н., к.е.н., професор, Рівненський державний гуманітарний університет

Jacek Piotr Binda, Asc Prof. eng., Rector, Bielsko-Biała School of Finance and Law (Poland)

Aleksander Sapiński, Department of Law and Social Science, Institute of Management and Information Technology in Bielsko-Biała (Poland)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ № 25316-15256Р, видане Міністерством юстиції України 07.11.2022 р.

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України в галузі економічних наук (категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.10.2023 року № 1309 (додаток 4)

Спеціальності:

051 – Економіка;

071 – Облік і оподаткування;

072 – Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок;

073 – Менеджмент; 075 – Маркетинг;

076 – Підприємництво та торгівля

Затверджено до друку та поширення через мережу інтернет відповідно до рішення Вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол від 28.03.2024 р. № 3)

Відповідно до Закону про авторські права, при використанні наукових ідей та матеріалів цього випуску посилання на авторів і видання є обов'язковим. Передрук і переклади дозволяються лише зі згоди автора та редакції.

Матеріали друкуються мовою оригіналу. Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. Редакція не завжди поділяє точку зору авторів публікацій.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

ЗМІСТ

<i>Белінська Я. В., Чуницька І. І.</i> ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ЗЕЛЕНИХ ОБЛІГАЦІЙ ЯК ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В СТАЛИЙ РОЗВИТОК.....	7
<i>Бенчук С. О., Маїшта Н. О., Дейнега І. О.</i> МАРКЕТИНГОВІ ІНСТРУМЕНТИ БОРОТЬБИ З ФАЛЬСИФІКАЦІЄЮ ПРОДУКЦІЇ ВИРОБНИКІВ ЦЕМЕНТУ.....	12
<i>Бодаковський В. Ю.</i> ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	19
<i>Бойко О. В., Морохова В. О.</i> РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ.....	28
<i>Бублик Л. Я., Антонюк О. О.</i> РОЗРОБЛЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ МАРКЕТИНГОВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ ДЛЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА У ПЕРІОД АКТИВНОЇ ФАЗИ ВІЙНИ.....	35
<i>Будзін Д. В., Дейнега О. В.</i> АДАПТАЦІЯ СТРАТЕГІЙ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ ДО ВИКЛИКІВ СЕРЕДОВИЩА ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	41
<i>Бур'янов В. О., Куліш Г. П., Круш В. В.</i> СЕК'ЮРИТИЗАЦІЯ: СУТНІСТЬ, КЛАСИФІКАЦІЯ ТА АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ.....	47
<i>Вдовіна І. О., Славкова А. А.</i> ПЕНСИЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО АДАПТАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	57
<i>Гуменюк Р. В.</i> СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙ: СУБ'ЄКТИВНІ ТА ОБ'ЄКТИВНІ ВИМІРИ З ПОЗИЦІЙ ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	64
<i>Гуцул Т. А., Суліма Н. М., Романов А. А.</i> ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ АГРОПРОМИСЛОВИХ ЛАНЦЮГІВ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ У КРАЇНАХ З РИНКОВОЮ ТА ПЕРЕХІДНОЮ ЕКОНОМІКОЮ.....	72
<i>Єрко І. В.</i> МЕТОДИ АНАЛІЗУ ТА ОЦІНКИ КОНКУРЕНТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ.....	78
<i>Iryna Zhalinska</i> RESEARCH STREAMS IN THE DOMAIN OF OMNICHANNEL IN MARKETING MANAGEMENT: BIBLIOMETRIC REVIEW.....	87
<i>Кобеля-Звір М. Я.</i> ГРАНТИ УКРАЇНСЬКОГО ФОНДУ СТАРТАПІВ ДЛЯ ПІДТРИМКИ ТЕХНОЛОГІЧНИХ КОМПАНІЙ.....	96
<i>Козут М. В., Содома Р. І., Дубинецька П. П.</i> АУТСОРСІНГ ТА АУТСТАФІНГ: ВИБІР ЕФЕКТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ В СУЧАСНОМУ БІЗНЕСІ.....	102
<i>Крамський С. О., Євдокімова О. М., Дарушин О. В., Захарченко О. В.</i> АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ДОВОЄННОГО ВПЛИВУ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД НА ПРИКЛАДІ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	109

<i>Лапкіна І. О., Главатських В. І.</i> ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ В УПРАВЛІННІ ЕНЕРГЕТИЧНИМИ РЕСУРСАМИ СУДЕН.....	119
<i>Мальчик М. В., Прокопець В. Е.</i> ПОБУДОВА СТРАТЕГІЇ ВНУТРІШНЬОГО МАРКЕТИНГУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	125
<i>Овандер Н. Л., Катуніна О. С., Дідур Г. І.</i> ЗАСТОСУВАННЯ ВЕЛИКИХ ДАНИХ ТА АНАЛІТИКИ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ І ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ.....	133
<i>Пилипенко І. М., Князь С. В., Русин-Гриник Р. Р.</i> ОЦІНКА ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ У Е-БІЗНЕСІ.....	140
<i>Пиртко С. А., Пиртко М. С.</i> ЕКОЛОГІЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК БАЗОВИЙ ПРИНЦИП ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	146
<i>Пляшко О. С., Хомич С. В.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ РОЗРАХУНКІВ В ІНТЕРНЕТ ТОРГІВЛІ.....	154
<i>Прокопенко С. О.</i> МАРКЕТИНГОВИЙ ПІДХІД У ДОСЛІДЖЕННІ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ.....	160
<i>Проценко А. К.</i> ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ CRM-СИСТЕМ У ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ.....	165
<i>Савченко О. Р., Дем'янюк О. О.</i> ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ УКРАЇНИ, УПРАВЛІНСЬКІ МЕХАНІЗМИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	171
<i>Свічкар Н. М., Загорельська Т. Ю., Кобиляков А. А.</i> АДАПТАЦІЯ МЕХАНІЗМІВ ФІНАНСУВАННЯ БУДІВНИЦТВА ДО НОВОГО ЗАКОНОДАВЧОГО СЕРЕДОВИЩА.....	177
<i>Стожок А. Ю.</i> ДЕФІНІЦІЯ «СОЦІАЛЬНА МОБІЛЬНІСТЬ»: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТА СУЧАСНІСТЬ.....	186
<i>Фігун А. В., Петрівський Я. Б., Коханевич Т. П.</i> ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У МАРКЕТИНГУ: МОЖЛИВОСТІ ВПЛИВУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ.....	193
<i>Цятковська О. В., Чемодурова Є. Є.</i> АУДИТ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	200
<i>Юхименко-Назарук І. А., Санжаревський О. І., Олексієвець Т. І., Матвій І. Р., Шитов В. М.</i> ЦИФРОВА ІНТЕГРАЦІЯ В ТЕРИТОРІАЛЬНОМУ МАРКЕТИНГУ.....	207
<i>Надточій І. І., Крамаренко І. С., Гришина Н. В.</i> РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ СУБ'ЄКТІВ Є-БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА СУСПІЛЬСТВА.....	212

CONTENTS

<i>Yanina Belinska, Iryna Chunya</i> FOREIGN EXPERIENCE OF USING GREEN BONDS AS A SOURCE OF FINANCING CAPITAL INVESTMENTS IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT.....	7
<i>Serhii Benchuk, Nadiia Mashta, Inna Deineha</i> MARKETING TOOLS FOR FIGHTING AGAINST COUNTERFEITING PRODUCTS OF CEMENT MANUFACTURERS.....	12
<i>Volodymyr Bodakovskyy</i> THEORETICAL AND APPLIED PRINCIPLES OF THE FUNCTIONING OF THE FINANCIAL SYSTEM OF UKRAINE.....	19
<i>Olha Boiko, Valentyna Morokhova</i> DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL MARKETING UNDER GLOBALIZATION CHALLENGES.....	28
<i>Lilya Bublyk, Oleksandr Antonyuk</i> DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION OF A MARKETING INVESTMENT PROJECT FOR A SMALL BUSINESS DURING THE ACTIVE PHASE OF THE WAR.....	35
<i>Dmytro Budzin, Oleksandr Deineha</i> ADAPTATION OF BUSINESS MANAGEMENT STRATEGIES TO THE CHALLENGES OF THE ECONOMIC ENVIRONMENT.....	41
<i>Valentyn Burianov, Ganna Kulish, Victoria Krush</i> SECURITIZATION: ESSENCE, CLASSIFICATION, AND RELEVANCE OF USE IN UKRAINE.....	47
<i>Inesa Vdovina, Alla Slavkova</i> PENSION PROVISION: FOREIGN EXPERIENCE AND POSSIBILITIES OF ITS ADAPTATION IN UKRAINE.....	57
<i>Roman Gumeniuk</i> SOCIO-ECONOMIC ENVIRONMENT OF INTERNATIONAL INVESTMENTS: SUBJECTIVE AND OBJECTIVE DIMENSIONS FROM THE STANDPOINT OF INSTITUTIONAL AND LEGAL REGULATION.....	64
<i>Tetiana Gutsul, Nataliia Sulima, Andrii Romanov</i> ASSESSMENT OF THE EFFICIENCY OF AGRICULTURAL VALUE ADDED CHAINS IN A COUNTRY WITH A MARKET AND TRANSITION ECONOMY.....	72
<i>Iryna Ierko</i> THE COMPETITIVE POTENTIAL OF TOURIST INDUSTRY ENTITIES: METHODS OF ANALYSIS AND ASSESSMENT.....	78
<i>Iryna Zhalinska</i> RESEARCH STREAMS IN THE DOMAIN OF OMNICHANNEL IN MARKETING MANAGEMENT: BIBLIOMETRIC REVIEW.....	87
<i>Mariana Kobelia-Zvir</i> GRANTS OF THE UKRAINIAN STARTUP FUND TO SUPPORT TECHNOLOGY COMPANIES.....	96
<i>Maryana Kohut, Ruslana Sodoma, Pavlina Dubynetska</i> OUTSOURCING AND OUTSTAFFING: CHOOSING AN EFFECTIVE RESOURCE MANAGEMENT STRATEGY IN MODERN BUSINESS.....	102
<i>Serhii Kramskyi, Olha Yevdokimova, Oleksandr Darushin, Oleg Zakharchenko</i> ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF INVESTMENT PROCESSES AGRICULTURE SPHERE IN THE CONDITIONS OF PRE-WAR INFLUENCE AND THE POST-WAR PERIOD ON THE EXAMPLE OF MYKOLAIV REGION.....	109

<i>Inna Lapkina, Victoria Glavatskhih</i> ECONOMIC ASPECT IN THE MANAGEMENT OF ENERGY RESOURCES OF SHIPS.....	119
<i>Mariana Malchyk, Vitalii Prokopets</i> STRATEGIC VALUE OF EFFECTIVE INTERNAL MARKETING IN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION.....	125
<i>Nataliia Ovander, Olha Katunina, Hanna Didur</i> APPLICATION OF BIG DATA AND ANALYTICS FOR BUSINESS PROCESS OPTIMIZATION AND COST REDUCTION.....	133
<i>Iov Pylypenko, Sviatoslav Kniaz, Roman Rusyn-Hrynyk</i> ASSESSMENT OF THE FACTORS OF INFLUENCE ON THE INNOVATION MANAGEMENT SYSTEM IN E-BUSINESS.....	140
<i>Serhii Pyrtko, Mykhailo Pyrtko</i> ENVIRONMENTAL RESPONSIBILITY AS THE BASIC PRINCIPLE OF ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT.....	146
<i>Olha Pliashko, Sergii Khomych</i> ORGANIZATIONAL AND ACCOUNTING ASPECTS OF SETTLEMENTS IN THE INTERNET TRADE.....	154
<i>Serhii Prokopenko</i> MARKETING APPROACH IN RESEARCH OF CREATIVE INDUSTRIES: THEORY AND PRACTICE OF USE.....	160
<i>Andriy Proshchenko</i> EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF CRM SYSTEMS IMPLEMENTATION IN THE ACTIVITIES OF SMALL BUSINESSES.....	165
<i>Olga Savchenko, Oleksandr Demianiuk</i> INTELLECTUAL PROPERTY OF UKRAINE, MANAGEMENT MECHANISMS FOR ITS PROTECTION.....	171
<i>Nataliia Svichkar, Tetiana Zahorelska, Andriy Kobylyakov</i> ADAPTATION OF CONSTRUCTION FINANCING MECHANISMS TO THE NEW LEGISLATIVE ENVIRONMENT.....	177
<i>Alina Stozhok</i> DEFINITION OF SOCIAL MOBILITY: EVOLUTION AND MODERNITY.....	186
<i>Andriy Figun, Yaroslav Petrivskiy, Tetyana Kokhaneych</i> ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN MARKETING: POSSIBILITIES OF INFLUENCE AND PERSPECTIVES OF IMPLEMENTATION.....	193
<i>Olena Tsiatkovska, Yevheniia Chemodurova</i> AUDIT OF IMPLEMENTATION OF SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT PROGRAMS OF TERRITORIAL COMMUNITIES	200
<i>Iryna Yukhimenko-Nazaruk, Oleh Sanzharevskiy, Taras Oleksiievets, Ivan Matviiv, Volodymyr Shytov</i> DIGITAL INTEGRATION IN TERRITORIAL MARKETING.....	207
<i>Iryna Nadtochii, Iryna Kramarenko, Nataliya Hryshyna</i> RISK MANAGEMENT AS A TOOL FOR MANAGING THE FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF E-BUSINESS ENTITIES IN THE CONDITIONS OF THE DIGITAL ECONOMY AND SOCIETY.....	212

DOI 10.32782/2786-8559/2024-4-24
УДК 005:347.77

Савченко Ольга Ростиславівна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту,
Рівненський державний гуманітарний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5596-2915>

Дем'янюк Олександр Олександрович

здобувач ОС «доктора філософії»,
Рівненський державний гуманітарний університет

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ УКРАЇНИ, УПРАВЛІНСЬКІ МЕХАНІЗМИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У даній роботі досліджена проблематика ролі та значення управлінських механізмів у процесі забезпечення сфери інтелектуальної власності. Розкрито сутність поняття «інтелектуальна власність», яка є цінністю, капіталом як окремих суб'єктів, так і держави в їх сукупності загалом. Окреслено, що більшість підходів до визначення даної категорії демонструють її правовий аспект та соціально-філософську позицію, проте, у роботі акцентовано увагу на вагомості управлінського підходу. Крім цього, визначено функції та специфічні особливості інтелектуальної власності як засобу конкурентного ресурсу об'єктів власності. З'ясовано, що найважливішими управлінськими механізмами системи публічної влади є інформаційний, організаційний та нормативно-правовий склад, які взаємозв'язані та взаємодоповнюють, кожен з яких має власні індикатори діяльності системи. У роботі розкрито їх зміст та визначено складові. Встановлено, що інформаційний управлінський механізм – це комунікативні ресурси та процеси інформаційного забезпечення формування, функціонування та розвитку систем. У той же час, визначено, що організаційний управлінський механізм є відкритим структурно-функціональним організмом, що має взаємозалежні елементи системи, котрі об'єднані метою, цілями та завданнями, а їх реалізація здійснюється згідно принципів, функцій та методів управління. Сутність нормативно-правового управлінського механізму розкрито як набір законодавчих рішень галузевого призначення, що покликаний регулювати, впорядковувати та нормативно забезпечувати функціонування та розвиток сфери інтелектуальної власності. Наявні проблеми у сфері інтелектуальної власності, сучасні виклики в умовах війни, а також інтеграція України у європейську спільноту – усі названі та інші чинники обумовлюють необхідність реформи системи інтелектуальної власності. Результатом змін має бути забезпечення національних інтересів держави, а також соціально-економічних вигод окремих бізнес-структур та суб'єктів права власності.

Ключові слова: інтелектуальна власність, управлінські механізми, нормативно-правове регулювання, політика, державне управління.

Olga Savchenko, Oleksandr Demianiuk

Rivne State Humanities University

INTELLECTUAL PROPERTY OF UKRAINE, MANAGEMENT MECHANISMS FOR ITS PROTECTION

This paper examines the role and importance of management mechanisms in the process of ensuring the intellectual property sphere. The author reveals the essence of the concept of "intellectual property", which is a value and capital of both individual entities and the State in their totality. The author emphasizes that most approaches to the definition of this category demonstrate its legal aspect and socio-philosophical position, however, the paper focuses on the importance of the managerial approach. In addition, the author identifies the functions and specific features of intellectual property as a means of a competitive resource of property objects. It is found that the most important management mechanisms of the public authority system are the information, organizational and regulatory and legal composition, which are interrelated and complementary, each of which has its own indicators of the system's activity. The paper reveals their content and defines their components. It is established that the information management mechanism is the communication resources and processes of information support for the formation, functioning and development of systems. At the same time, it is determined that the organizational management mechanism is an open

structural and functional organism which has interdependent elements of the system which are united by the purpose, goals and objectives, and their implementation is carried out in accordance with the principles, functions and methods of management. The essence of the regulatory and legal management mechanism is disclosed as a set of sector-specific legislative decisions designed to regulate, streamline and ensure the functioning and development of the intellectual property sphere by law. The existing problems in the field of intellectual property, current challenges in the context of war, and Ukraine's integration into the European community – all these and other factors make it necessary to reform the intellectual property system. The changes should result in ensuring the national interests of the State, as well as the socio-economic benefits of individual business structures and property rights holders.

Keywords: *intellectual property, management mechanisms, legal regulation, policy, public administration.*

Вступ. Сучасні реалії українського суспільства та його держави – це життя та функціонування в умовах війни. У цих складних обставинах пріоритетними завданнями є боротьба задля збереження та захисту цілісності держави, її суверенітету. І якщо завдання збройних сил – це безпосередня (фізична) їх реалізація, то завданнями державної влади, суспільства, бізнесу та інших представників держави як відкритої соціально-економічної системи є допомога та підтримка перших. Зрозуміло, що сьогодні першочергові базові потреби української держави – військове забезпечення армії, паралельно – потреби суспільства, які первинно визначаються рівнем соціальної та економічної політик, що визначають міру їх захисту та можливості для нормального функціонування. Проте, поряд з названими завданнями важливо не забувати про культурні та духовні цінності держави, адже крізь століття та нині, відбувається боротьба за їх збереження, захист. Саме тому, питання інтелектуальної власності як ніколи на часі, а використання управлінських механізмів, що формують способи організаційних рішень у їх контексті, є актуальними та такими, що не викликають сумніву.

Матеріали та методи. Слід зазначити, що проблематиці інтелектуальної власності найбільше присвячено наукових праць у галузях юридичних та економічних наук. Так, дослідження правового регулювання питань інтелектуальної власності саме в умовах війни, що визначають їх вагомість та особливості функціонування, збереження та розвитку присвячено праці таких українських теоретиків і практиків як Л. Антонова, О. Бондарук, А. Гуржій, О. Запотоцької, Л. Івашової, М. Івашова, Т. Маньгори, С. Познякова, Н. Христинченко, І. Чуницької, А. Шаповалової, Т. Ярушевської та інших. Наукові дослідження, які розкривають питання інтелектуальної власності на мікрорівні, а отже управлінські підходи їх вирішення та забезпечення на рівні підприємств представлені вітчизняними науковцями серед яких: О. Дороніна, М. Костенко, М. Маслак та інші.

Умови сьогодення обумовлюють необхідність виокремлення системи дієвих управлінських механізмів зі збереження, захисту та розвитку вітчизняного ментального елементу – інтелектуальної власності.

Метою статті є теоретичні дослідження сутності поняття «інтелектуальна власність» та виокремлення управлінських механізмів її функціонального забезпечення в умовах сучасних викликів та змін.

Результати. Науковці стверджують, що найбільш цінний капітал сучасних організацій – кадрові ресурси, потенціал яких закладений у здатності до навчання, розвитку та креативу. В умовах перманентних змін ринку, його численних викликів, вимог та можливостей, спроможність бізнесу до їх оцінки і вироблення дієвих рішень, тобто адаптації, – це передусім професійна спроможність, уміння та рішучість управлінців. Сьогодні інформація, знання і вміння працювати з нею, – це спроможність суб'єктів підприємництва бути конкурентними на ринку товарів та послуг, пропонуючи йому саме той продуктивний набір, що буде привабливим для споживача через його пізнаваність – асортиментну, цінову, комунікативну й збутову політики, ступеня їх інноваційності.

Науковиці І. Чуницька та О. Бондарук зазначають, що ринок інтелектуальної власності починається саме на мікрорівні, на якому відбувається процес створення об'єкта інтелектуальної власності, результативність якого залежить від якості менеджменту. Основними завданнями такого управління виступають розвиток інтелектуального та інноваційного потенціалу у складі стратегічного середовища підприємства, комерціалізація результатів інтелектуальної власності, забезпечення належного рівня економічної безпеки, підвищення конкурентоспроможності підприємства на засадах використання нематеріальних активів тощо [1].

Інтелектуальна власність організацій є цінністю, їх капіталом. Так, О. Дороніна розкриває інтелектуальний капітал як одну з важливих детермінант розвитку економіки знань та засіб забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання та національних економік [2]. Крім того, авторка наводить основні підходи його сутності, запропоновані науковцями, а саме:

- актив, що володіє здатністю приносити дохід;
- процес відтворення та можливості залучення в процес кругообігу, у якому здійснюється його виробниче споживання;

– результат, оскільки приносить позитивний економічний і соціальний ефект;

– система сукупності взаємозалежних і взаємодіючих певним чином елементів із визначеними структурними зв'язками;

– цінності, які в процесі свого відтворення забезпечують отримання певного результату та досягнення конкурентних переваг індивіду, підприємству й країні в цілому [2; 3, с. 69].

М. Маслак доводить, що в умовах сьогодення, інтелектуальна власність стає найбільш важливим конкурентним ресурсом підприємства, без активного використання якого неможливо достатньою мірою ефективно організувати виробничо-комерційну діяльність та досягти значних комерційних успіхів [4, с. 100]. Також автор виокремлює такі її специфічні особливості як засобу конкурентного ресурсу підприємства, зокрема:

– можливості ідентифікації для встановлення об'єкту права;

– її потенціал включає науково-технічну, і виробничу складові;

– багаторазове повторення об'єкта інтелектуальної власності;

– сукупна складова права власності;

– охороняється індивідуальне авторське право;

– охороняється індивідуальне патентне право;

– відчуження особливого роду: авторське право зберігається;

– нематеріальна форма представлення [4, с. 101].

Результати теоретико-методологічних досліджень сутності інтелектуальної власності доводять той факт, що нині немає усталеного підходу до визначення терміну «інтелектуальна власність». Слід зазначити, що більшість підходів до визначення даної категорії демонструють її правовий аспект, соціально-філософську позицію. Інші авторські підходи чітко виражають економічну її сутність.

До прикладу, І. Чуницька та О. Бондарук, посилаючись на сучасну економічну літературу, наводять дві категорії тлумачення поняття «інтелектуальна власність», а саме: економічну та юридичну. З підходу першого – це складник та один із різновидів капіталу, що має відповідні його ознаки й водночас відтворює властиві лише інтелектуальному капіталу особливості. Другого – це сукупність виключних прав як особистого, так і майнового характеру на результати інтелектуальної та творчої діяльності, а також на деякі інші прирівняні до них об'єкти, конкретний перелік яких встановлюється законодавством відповідної держави з урахуванням прийнятих нею міжнародних зобов'язань [1, с. 102].

Вважаємо, що саме в умовах сучасності, якій характерна швидкість змін, складність викликів, вимог та можливостей, питання інтелектуальної власності як господарського засобу мікро та макрорівня систем має також упорядковуватись за

допомогою управлінського підходу, набору його механізмів.

Доречною є думка М. Маслак щодо того, що методологічний підхід до управління інтелектуальною власністю формується виходячи з її особливостей, які впливають і на юридичну (правову) і на економіко-управлінську складові інтелектуальної власності. Так, автор наголошує на тому, що чільне місце в структурі інтелектуальної власності займає об'єкт правовідносин, адже саме його специфічність обумовлює соціальну та правову природу цих правовідносин і визначатиме вибір конкретних механізмів їх управління. Науковцем пропонується тлумачення досліджуваної категорії з позиції більшості вчених як комплексної категорії, що визначає юридичні права на результати творчої (інтелектуальної) діяльності в різноманітних сферах (наука, техніка, мистецтво, література, інші), має економічні (вартісні) характеристики та є об'єктом управління на всіх етапах свого життєвого циклу [4, с. 100, 102].

Актуальним є дослідження сутності інтелектуальної власності, проведене М. Котенко, що здійснено крізь призму понятійно-категоріального виміру. Зокрема, серед низки пропонованих автором категорій більш цінним, на нашу думку, є підхід, що відображає певний управлінський аспект його змісту, а саме: інтелектуальна власність – умова, що визначає статус суб'єктів інтелектуальної власності, забезпечуючи в тому числі і правовий зв'язок між суб'єктами та об'єктами інтелектуальної власності. Вказаний зв'язок дозволяє регламентувати коло можливостей і обов'язків суб'єкта в сфері інтелектуальної власності, тим самим забезпечити їх інтереси, убезпечити від порушення прав та свобод, стимулювання до подальшої інтелектуальної діяльності, коригування вектору її здійснення [5, с. 37]. Вважаємо, що серед деяких категорій, котрі чітко демонструють управлінську складову даного визначення є: поєднання елементів системи державного управління (суб'єкт та об'єкт досліджуваної сфери), наявність зв'язків (правовий), регламентування як методу управління. У контексті даного поняття інтерес суб'єкта та об'єкта варто розглядати з позиції економічного та соціального результату, а коригування вектору може відбуватися через стратегічну політику розвитку даної сфери. Доречно зазначити, що сфера інтелектуальної власності першочергово визначається політикою держави, тобто наявністю дієвої системи її захисту і мотивації.

Згідно думки Н. Христинченко, інтелектуальна власність – це те, без чого сьогодні розвиток економіки України та суспільства загалом є практично неможливим. Авторкою підкреслюється соціально-економічна складова категорії, що забезпечує такі функції:

1) інноваційна. Сутність цієї функції полягає у тому, що інтелектуальна власність є основною компонентою будь-якої інноваційної розробки, об'єкти якої підлягають охороні згідно з нормами цивільного права;

2) товарна, що визначається ступенем новизни, якістю та інтелектуальною досконалістю об'єктів інтелектуальної власності. Дана функція є засобом отримання конкурентних переваг виробника товарів і послуг незалежно від сфери господарської діяльності;

3) технологічна – функція, що є засобом конкурентної боротьби як всередині країни, так і за її межами шляхом створення технологічної переваги, сформованої за рахунок особливостей виробництва, управління, маркетингу, комунікативно-інформаційної політики, збуту тощо;

4) правова – функція, сутність якої визначається системою правової охорони всіх без виключення об'єктів інтелектуальної власності, які визнані такими на законодавчому рівні;

5) економічна – функція, що чітко демонструє сутність інтелектуальної власності як соціально-економічної категорії, адже дозволяє отримувати прибутки та нарощувати відповідний капітал у сфері економіки;

6) рекламна – функція, що відповідає за інформаційно-комунікативну політику досліджуваної сфери;

7) ідеологічна, що сприяє формуванню ідеології, спрямованої на повагу до виключного права [6, с. 54].

Розглядаючи інтелектуальну власність як соціально-економічну категорію, вважаємо, з-поміж названих функцій вагомо виокремлювати також і соціальну функцію, адже вона визначає роль та призначення функціонування кожної системи як на рівні держави, так і окремого господарюючого суб'єкта чи індивіда зокрема. Саме соціальна функція відображає ефективність певної політики держави через конституційну її характеристику, чинну нормативно-правову систему, культуру й публічність державного управління конкретною сферою (інтелектуальної власності) та об'єктивно демонструє результат як наслідок життя соціуму з боку змін та процесів, що відбуваються у певний історичний час державотворення.

Саме вимоги ХХІ століття обумовлюють необхідність не лише формування вітчизняної ефективної системи захисту права інтелектуальної власності, але й дієвих управлінських механізмів як способу забезпечення процесу формування.

Особливої гостроти проблема захисту об'єктів інтелектуальної власності в Україні набула після повномасштабного вторгнення РФ. Під час воєнного стану, коли панує невизначеність, вкрай важливо створити надійні механізми та правові

Таблиця 1 – Управлінські механізми забезпечення інтелектуальної власності

Різновид	Зміст	Особливості використання
Інформаційний	Комунікативні ресурси та процеси інформаційного забезпечення у вигляді структури інформаційної бази даних, джерел і споживачів інформації та технологій, використовуваних з метою формування, функціонування та розвитку систем	Результатами функціонування механізму є складові інформації цільового, нормативно-правового, організаційного та економічного компонентів. До складу механізму входять: – інформаційно-комунікативні технології; – носії інформації; – джерела інформаційних ресурсів (звітні, аналітичні та статистичні дані тощо); – прогностичні інформаційні дані, методики роботи з інформацією тощо
Організаційний	Відкритий структурно-функційний організм взаємозалежних елементів системи, об'єднаних метою, цілями та завданнями, реалізація яких здійснюється згідно принципів, функцій, методів управління	Механізм, що включає такі взаємопов'язані елементи: – інститути забезпечення (суб'єкти та об'єкти управління, вертикалі та зв'язки між ними); – адміністративно-організаційні методи управління; – виробничі процеси організації як системи; – органи виконавчої влади чи інші господарюючі суб'єкти; – сукупність правових норм, що регламентують організаційну структуру відповідного суб'єкта чи системи
Нормативно-правовий	Законодавча база галузевого призначення, сформована для впорядкування та нормативного забезпечення сфери інтелектуальної власності	Механізм як система нормативно-правового забезпечення сфери включає: – Конституцію України; – Цивільний, Кримінальний та Митний Кодекси України; – закони і постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, а також методичні рекомендації та інструкції тощо

Джерело: розроблено автором на основі використання [8, с. 97–98; 9, с. 125]

рамки, які забезпечать безпечне середовище для інтелектуальної власності [7, с. 642].

Акцентуючи увагу на ролі держави, її політиці та рішеннях сфери інтелектуальної власності слід розглядати такі найважливіші управлінські механізми системи публічної влади сфери інтелектуальної власності: інформаційні, організаційні та нормативно-правові (табл. 1).

Протягом останніх років Україна продовжує активний процес адаптації свого законодавства до прав Європейського Союзу (ЄС). Показник імплементації положень Угоди про асоціацію між ЄС та Україною для сфери інтелектуальної власності у 2022 році був одним із найвищих в Україні та в підсумку становить 94% від поставлених завдань. У 2022 році відбулись важливі зміни в національній інституційній складовій сфери інтелектуальної власності. Кабінет Міністрів України передав функції Національного органу інтелектуальної власності від ДП «Укрпатент» до державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (УКРНОІВІ), згідно з розпорядженням КМУ від 28 жовтня 2022 року № 943-р, що повинна забезпечити ефективну охорону об'єктів інтелектуальної власності, розвиток інноваційного середовища, сприяти вирішенню протиріч та уникненню непередбачуваних витрат внаслідок непрозорих правил та помилкового використання чужих нематеріальних цінностей [10].

Висновки. Отже, ринок інтелектуальної власності в Україні зважаючи на всю гостроту сього-

дення, повинен бути в полі зору держави, її увага має бути зосереджена на якісній політиці захисту та імплементації законодавства згідно міжнародних принципів та норм. Як приклад, згідно міжнародної практики, ефективними способами захисту прав інтелектуальної власності в умовах глобалізації, що закріплюються в зовнішніх торговельних угодах є патентування, авторські права, торгові марки, ліцензування, судовий захист.

Для нашої держави вдосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності може бути кроком на шляху реструктуризації економіки та її переорієнтації на інноваційний розвиток, а забезпечення належної охорони інтелектуального ресурсу у воєнний та післявоєнний час буде свідченням підтримки державою вітчизняних творців, інноваційного бізнесу та однією з умов залучення в Україну іноземних інвестицій. Також реформа у сфері інтелектуальної власності це не тільки крок із реалізації державних програм, а й зобов'язання України на шляху до членства в Європейський Союз. Отже, реформація системи інтелектуальної власності має зосередитися на інтересах як держави, так бізнесу й суспільства загалом, їх досягнення має відбуватися на засадах демократичних принципів публічного управління, ділового партнерства, адаптивності до вимог сучасності й зовнішніх сторін даної сфери.

Процес удосконалення використання управлінських механізмів сфери інтелектуальної власності в умовах змін потребує подальшого вивчення та пошуку новітніх підходів ефективного управління.

Література:

1. Чуницька І.І., Бондарук О.С. Сучасний стан ринку інтелектуальної власності в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-55> (дата звернення: 29.02.2024).
2. Дороніна О.А. Розвиток дослідницьких компетентностей молоді в освітньому середовищі як засіб формування інтелектуального капіталу. *Економіка і організація управління*. 2023. № 2 (50). С. 5–13. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.2.1> (дата звернення: 29.02.2024).
3. Карпенко А.В. Інтелектуальні активи: етимологія поняття та місце в національній інноваційній системі. *Економіка і організація управління*. 2017. № 4 (28). С. 65–80.
4. Маслак М.В. Інтелектуальна власність як конкурентний ресурс промислового підприємства. *Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки)*. 2023. № 1. С. 99–104. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2023.1.99> (дата звернення: 29.02.2024).
5. Котенко М.В. Ознаки інтелектуальної власності як ціннісно-правового феномену. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. Випуск 78. Частина 1. С. 33–38. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.1.4> (дата звернення: 29.02.2024).
6. Христинченко Н.П. Охорона інтелектуальної власності в Україні: цивільно-правовий вимір. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 4(81). Ч. 2. С. 52–56. DOI <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2022-81-4-2-52-56> (дата звернення: 01.03.2024).
7. Шаповалова А.О., Запотоцька О.В., Гуржій А.В. Правовий захист об'єктів інтелектуальної власності в умовах воєнного стану: збереження та безпека інновацій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 642–645. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-2/153> (дата звернення: 01.03.2024).
8. Маринушкін А.Г. Класифікація управлінських механізмів забезпечення контролю в системі публічної влади. *Право та державне управління*. 2023. № 3. С. 95–100.
9. Сидоренко О.М. Ключові управлінські механізми в системі державного фінансового контролю. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2013. № 2. С. 156–164.
10. Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності : Постанова КМУ від 28 жовтня 2022 р. № 943-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/943-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 04.03.2024).

11. Юсупов В.А. Інтелектуальна власність та глобалізація: аналіз впливу глобалізації на інтелектуальну власність і взаємозв'язок з торговельними угодами. *Право і суспільство*. 2023. № 14. С. 145–152. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.4.21> (дата звернення: 04.03.2024).
12. Ярошевська Т. В. Проблеми охорони прав промислової власності в Україні : монографія. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 372 с.

References:

1. Chynytska I. I., Bondaruk O. S. (2023) Suchasnyy stan rynku intelektual'noyi vlasnosti v Ukraini [The current state of the intellectual property market in Ukraine]. *Ekonomika ta suspil'stvo – Economy and society*, no. 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-55> (accessed February 29, 2024).
2. Doronina O. A. (2023) Rozvytok doslidnyts'kykh kompetentnostey molodi v osvith'omu seredovyshechi yak zasib formuvannya intelektual'noho kapitalu [Development of research competencies of youth in the educational environment as a means of forming intellectual capital]. *Ekonomika i orhanizatsiya upravlinnya – Economics and organization of management*, no. 2 (50), pp. 5–13. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.2.1> (accessed February 29, 2024).
3. Karpenko A. V. (2017) Intelektual'ni aktyvy: etymolohiya ponyattya ta mistse v natsional'niy innovatsiyniy systemi [Intellectual assets: etymology of the concept and place in the national innovation system]. *Ekonomika i orhanizatsiya upravlinnya – Economics and organization of management*, no. 4 (28), pp. 65–80.
4. Maslak M. V. (2023) Intelektual'na vlasnist' yak konkurentnyy resurs promysloвого pidpryyemstva [Intellectual property as a competitive resource of an industrial enterprise]. *Bulletin of NTU "KhPI" (economic sciences) – Visnyk NTU "KHPI" (ekonomichni nauky)*, no. 1, pp. 99–104. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2023.1.99> (accessed February 29, 2024).
5. Kotenko M. V. (2023) Oznaky intelektual'noyi vlasnosti yak tsinnisno-pravovoho fenomenu [Features of intellectual property as a value and legal phenomenon]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, vol. 78, part 1, pp. 33–38. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.1.4> (accessed February 29, 2024).
6. Khrystynchenko N. P. (2022) Okhorona intelektual'noyi vlasnosti v Ukraini: tsyvil'no-pravovyy vymir [Protection of intellectual property in Ukraine: civil law dimension]. *Pravovyy chasopys donbasu – Legal Journal of Donbas*, no. 4(81), part. 2, pp. 52–56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2022-81-4-2-52-56> (accessed March 1, 2024).
7. Shapovalova A. O., Zapototska O. V., Gurzhiy A. V. (2023) Pravovyy zakhyst ob'yektiv intelektual'noyi vlasnosti v umovakh voyennoho stanu: zberezhennya ta bezpeka innovatsiy [Legal protection of intellectual property under martial law: preservation and security of innovations]. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal – Legal scientific electronic journal*, no. 2, pp. 642–645. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-2/153> (accessed March 1, 2024).
8. Marinushkin A. G. (2023) Klasyfikatsiya upravlins'kykh mekhanizmiv zabezpechennya kontrolyu v systemi publichnoyi vlady [Classification of management mechanisms for ensuring control in the system of public authority]. *Pravo ta derzhavne upravlinnya – Law and public administration*, no. 3, pp. 95–100.
9. Sydorenko O. M. (2013) Klyuchovi upravlins'ki mekhanizmy v systemi derzhavnogo finansovoho kontrolyu [Key management mechanisms in the system of state financial control]. *Zbirnyk naukovykh prats' Natsional'noho universytetu derzhavnoyi podatkovoyi sluzhby Ukrainy – Collection of scientific works of the National University of the State Tax Service of Ukraine*, no. 2, pp. 156–164.
10. Deyaki pytannya Natsional'noho orhanu intelektual'noyi vlasnosti: Postanova KMU vid 28 zhovtnya 2022 r [Some Issues of the National Intellectual Property Authority: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of October 28, 2022], No. 943-p. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/943-2022-%D1%80#Text> (accessed March 4, 2024).
11. Yusupov V. A. (2023) Intelektual'na vlasnist' ta hlobalizatsiya: analiz vplyvu hlobalizatsiyi na intelektual'nu vlasnist' i vzayemozv'yazok z torhovel'nymy uhodamy [Intellectual Property and Globalization: Analysis of the Impact of Globalization on Intellectual Property and the Relationship with Trade Agreements]. *Pravo i suspil'stvo – Law and Society*, no. 14, pp. 145–152. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.4.21> (accessed March 4, 2024).
12. Yaroshevska T. V. (2020) Problemy okhorony prav promyslovyoi vlasnosti v Ukraini: monohraf [Problems of protection of industrial property rights in Ukraine: a monograph]. Dnipro: Publisher Bila K. O. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 05.03.2024 р.

Наукове видання

Via Economica

Випуск 4, 2024

Засновано у 2022 році

Засновники:

Рівненський державний гуманітарний університет;
Видавничий дім «Гельветика»

Періодичність видання: 6 разів на рік

Українською та англійською мовами

Коректура • В. О. Бабич
Комп'ютерна верстка • В. О. Удовиченко

Формат 60x84/8. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум. друк. арк. 25,58.
Підписано до друку 29.03.2024.
Зам. № 0424/281. Наклад 100 прим.

Надруковано: Видавничий дім «Гельветика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.